

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1970/37

Karar Sayısı:1971/29

Karar Günü:9/3/1971

Resmi Gazete tarih/sayı:6.8.1971/13918

İstemde bulunan mahkeme : Ardahan Asliye Hukuk Mahkemesi.

İstemin konusu : 14/8/1330 günlü Sicilli Nüfus Kanununun 4/5/ 1331 günlü Kanunla değişik 11. maddesindeki kişilerin dâva açma süresini altı ayla sınırlayan hükmün iptali isteminden ibarettir.

Olay : Davacı vekilince Ardahan Asliye Hukuk Mahkemesine açılan dâvada, müvekkilinin gerçek doğum tarihi 1316 olduğu halde, nüfus kayıtlarına yanlışlıkla 1317 olarak yazıldığından, 1317 doğum kaydının 1316 olarak düzeltilmesi istenmiş ve dâva açılmasını sınırlayan hükmün Anayasanın 12. ve 31. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dâvaya bakan mahkeme Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görerek, Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve duruşmanın geri bırakılmasına karar vermiştir.

İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi gereğince yapılan ve Lûtfi Ömerbaş, Şeref Hocoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit ZARBUN, Ziya önel, Mustafa Karaoğlu ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 3/7/1970 günlü toplantıda, dosyada eksik bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

Esasın incelenmesi :

İşin esasının incelenmesi için belli edilen günde, esasa ilişkin rapor, mahkemenin gerekçeli kararı, dosyadaki kağıtlar, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kanun hükmü, Anayasa hükümleri, bunlarla ilgili yasama belgeleri okunduktan; itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu dâvanın niteliğine göre Sicilli Nüfus Kanununun değişik 11. maddesinin birinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri hükümlerinin yaş düzeltme konusu ile sınırlı olarak incelenmesine oybirliğiyle karar verildikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Gerekçe :

Nüfus sicil kayıtları, aksi ispat edilinceye kadar itibar edilmesi lâzım gelen delil ve belgelerdendir. Kişilerin, mal, şahıs, aile ve miras haklarına ilişkin muamele ve tasarrufları ile, kamu hakları bakımından her zaman bu kayıtlara başvurmak ve yararlanmak durumunda buldukları düşünülür, kamu yükümlerinin tayin ve tespitinde tek kaynak olduğu gözönünde tutulursa, sicil kayıtlarının ne büyük önem taşıdığı ortaya çıkar ve başkaca açıklamayı gerektirmez. Kişisel yararları yanında, toplumsal ihtiyaçlara da cevap veren ve kamu düzeni ile ilgili bulunan, bu kayıtların, olabildiğince gerçeğe uygun olarak kurulup korunmasında zorunluk vardır. Bu nedenlerle doğan her kişinin ötekilerden ayırt edilecek şekilde adı, sanı, doğumu vesairesi ile belli süre içinde belli formül ve belgelere dayanılarak aile kütüğüne yazılması ve ölüm olaylarının da, aynı şekilde işlenerek sicilin kapatılması kanun ve tüzüklerle düzenlenmiş ve düzenin normal işleyişini sağlamak amacıyla cezai müeyyideler konulmuştur. Diğer taraftan sicil kayıtlarında yapılacak düzeltmeler için

Esas Sayısı:1970/37
Karar Sayısı:1971/29

mahkeme ilâmı öngörölmüş ve böylece itibarlı, güvenilir bir nüfus sicili meydana getirilmesi istenmiştir.

Bu kayıtlarda bulunabilecek az sayıdaki yanlışlıkların düzeltilmesini zaman aşımı veya hak düşürücü nitelikte bir süre ile sınırlamak için haklı bir neden düşünülemez.

Kamu adına açılacak dâvaların, kamu yarar ve düzeni ile ilgili olduğu gözönünde tutulursa, bir bakıma cezai nitelik taşıyan hak düşürücü süre ile sınırlanamıyacağı kendiliğinden ortaya çıkar.

Üçüncü kişilerin dâva hakkı ise, ne zaman doğacağı kestirilemeyecek özel hukuk ilişkilerine dayanır ve genel hükümlere göre gerçek hasım karşısında dâvaya bakılarak hükme bağlanır. Bu dâvalarda Sicilli Nüfus Kanununun 11. maddesi hükümlerinin uygulama yeri yoktur, işin Sicilli Nüfus Kanununa göre çözüleceği düşünülse bile, bir süre ile sınırlanması, kayıt sahibinin kusurlu hareket ve kayıtsız davranışlarından üçüncü kişileri sorumlu tutmak ve dâva hakkının doğumundan önce öldüğünü kabul etmek gibi bir sonuca ulaştırır ki, tutarlı bir görüş olarak benimsenemez.

Genci yazım yoluyla nüfus siciline geçirilenlerin dâva hakkına gelince; bu yazımların yukarıda değinilen normal yollarla yazılanlar gibi belli bir biçimde uymadığı, dayanaklardan yoksun bir takım beyan ve tahminlere göre düzenlendiği düşünülürse, kayıtların özellikle yaş yönünden çoğukez gerçeği yansıtmaktan uzak bulunduğu ve böyle bir durumun yaratacağı sakıncaların ise, küçümsenmeyecek kadar büyük olduğu görülür. Gerçekten geçen zaman oranında bu kayıtlara ilişkin türlü iddia ve anlaşmazlıkların çözümünde doğru yolu bulmakta hatalara düşüleceği ve hiç değilse sonuca ulaşmanın çok güç ve geç olacağı inkâr edilemez.

Kayıtların düzeltilmesi ise ön planda kayıt sahiplerinin başvurmalarına bağlıdır. İnsanların çoğunlukla o zaman için yarar veya zararı bulunmadıkça harekete geçmedikleri de bir vakıa olarak bilinmektedir. O halde kayıt sahibini yanlışlığın düzeltilmesine yöneltmek için hak düşürücü bir sürenin kabulünde yarar ve zorunluluk vardır.

Görülüyor ki kamu adına açılacak dâvalarla üçüncü kişilerin veya kayıt sahiplerinin açacakları dâvaların kendilerine özgü oluşum koşulları, amaçları, hukukî dayanak ve nitelikleri vardır. Onun içindir ki birbirlerine benzemezler. Öte yandan genel nüfus yazımı yoluyla oluşturulan sicil kayıtları çoğu kez doğumdan uzak zamanlarda belgelerden yoksun olarak, beyan ve tahminine dayanılmak suretiyle meydana getirilmektedir. Oysa Anayasa'nın 12. maddesinde yazılı eşitlik ilkesi, aynı koşullar içinde olan ve aynı nitelikte bulunan durumların yasalar bakımından aynı işleme tabi tutulmasını gerektirir. Başka bir deyişle kendilerine özgü koşulları ve nitelikleri bulunan işlerde, özelliklerine ve ereklerine uygun değişik hükümlerin uygulanması, eşitlik ilkesinin gereğidir. Bu nedenlerle itiraz konusu hükmün Anayasa'nın 12. maddesinde yazılı eşitlik ilkesini zedelediği kabul edilemez. Dâva açılması haklı nedenlerle hak düşürücü bir süre ile sınırlandırıldığına göre ortada dâva bulunamayacağından, Anayasa'nın 31. maddesinde yazılı meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle davacı ve dâvâlı olarak iddia ve savunma hakkında da söz edilemez ve itirazın bu nedenlerle reddi gerekir.

Avni Givda, Celâlettin Kuralmen, Nuri Ülgenalp, Muhittin Taylan, Muhittin Gürün, Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

Sonuç :

Sicilli Nüfus Kanununun değişik 11. maddesinin birinci fıkrasının sınırlama kararı uyarınca incelenen ikinci ve üçüncü cümleleri hükümlerinin Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine Avni Givda, Celâlettin Kuralmen, Nuri Ülgenalp, Muhittin Taylan, Muhittin Gürün ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 9/3/1971 gününde karar verildi.

Başkan
Hakkı Ketenoğlu

Başkanvekili
Avni Givda

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Nuri Ülgenalp

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Şahap Arıç

Üye
Recai Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Kâni Vrana

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın hak arama hürriyetine ilişkin 31. maddesine göre herkes, meşru bütün vasıta ve yollardan yararlanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya dâvâlı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir. Anayasa'nın 11. maddesinde ise temel hak ve hürriyetlerin, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesi ve kanunun kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi nedenlerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamayacağı buyruğu yer almıştır.

Nüfus kütüğü kurulmasını, işlenmesini ve kütük hareketlerini düzenler bir yasa olan 5 Şevval 1332 -14 Ağustos 1330 günlü Sicilli Nüfus Kanununun değişik 11. maddesindeki "kendi yaşını, kaydını, adını düzelttirmek isteyen kimsenin bu konudaki iddiasının kimlik cüzdanının verilmesinden altı ay geçinceye dek dinleneceğine, ondan sonra dinlenemeyeceğine; kimlik cüzdanının verilmesi sırasında kayıtlara göre on sekiz yaşma girmemiş bulunanların itiraz haklarının on sekiz yaşına girmelerinden altı ay geçinceye dek süreceğine ilişkin itiraz konusu hükmün hak arama hürriyetini bir alanda ve bir oranda sınırladığında kuşku yoktur. Bu hükmün Anayasaya uygunluk denetimi yapılırken sınırlamanın Anayasa'nın 11. maddesinde yazılı nedenlerden birine, başka deyimle haklı bir nedene dayanıp dayanmadığının, dayanıyorsa bile sınırlamanın hürriyetin özüne dokunup dokunmadığının araştırılması ve saptanması gereklidir.

Esas Sayısı:1970/37
Karar Sayısı:1971/29

Sicilli Nüfus Kanunu incelenirse bu kanunun işleyişinin on yılda bir nüfus yazımı yapılarak kayıtların yenilenmesi düzenine oturtulduğu görülür, böyle bir durumda, her on yılda bir kütükte düzeltmeler yapılması ve dâva hakkının yeniden kazanılması öngörüldüğüne göre, bu hakkın altı ayla sınırlandırılmasında, o gün için bir kamu yararı bulunduğu düşünülebilir. Ancak on yılda bir nüfus yazımı düzeni işletilememiş ve dâva hakkının sınırlandırılması haklı bir nedene dayanır olmaktan çıkmıştır.

Bu gün bu sınırlandırmada Anayasanın 11. maddesinde yazılı hak ve hürriyetlerin kanunla sınırlandırılması nedenlerinden hiçbiri bulunmadığı gibi üstelik bir kamu zararından söz etmenin de yeri vardır. Çünkü "ahvali şahsiye" kayıtlarındaki aksaklıkların kaydın ilişkin bulunduğu kimse kadar toplumu da ilgilendirdiği ve etkileyeceği hattâ kimi durumlarda topluma olan etkinin daha da ağır olacağı ortadadır, Cumhuriyet savcılarının düzeltme dâvaları açmaya yetkili bulunmalarının kamu zararını önleyeceği ileri sürülebilirse de bu yetkinin ve kullanımının sınırlı oluşundan doğacak sonuçlar gözden uzak tutulmamalıdır.

Yukarıdan beri açıklandığı üzere 5 Şevval 1322-14 Ağustos 1330 günlü Sicilli Nüfus Kanununun değişik 11. maddesindeki "Kendi yaşını, kaydını, adını düzelttirmek isteyen kimsenin bu konudaki iddiasının kimlik cüzdanının verilmesinden altı ay geçinceye dek dinleneceğine, ondan sonra dinlenemeyeceğine, kimlik cüzdanının verilmesi sırasında kayıtlara göre on sekiz yaşına girmemiş bulunanların itiraz haklarının on sekiz yaşına girmelerinden altı ay geçinceye dek süreceğine." ilişkin hüküm Anayasanın 31. ve 11. maddelerine aykırıdır. Hükümün itiraz yoluna başvuran mahkemenin uygulama durumunda bulunduğu yaş düzeltme konusu ile sınırlı olarak iptal edilmesi gerekli iken Anayasaya aykırı olmadığı ve itirazın reddi yolunda verilen 9/3/1971 günlü, 1970/37-1971/29 sayılı Karara bu nedenlerle karşıyım.

Üye

Avni Givda

KARŞIOY YAZISI

I- Türk Medeni Kanunu, ahvali şahsiyenin buna mahsus sicil kayıtları ile taayyün edeceğini 35. maddesinde, doğum ve ölümün nüfus sicilindeki kayıtlarla isbat olunacağını 29. maddesinde, resmi sicillerin doğru olmadığı ispatlanıncaya kadar münderecatı ile amel olunacağını 7. maddesinde, hâkimin hükmü olmadıkça ahvali şahsiye sicilinde düzeltme yapılamayacağını 38. maddesinde, şahsi menfatlerinde haksız tecavüze uğrayan kimsenin dâva hakkının varlığını 24. maddesinde ilke olarak açıklamıştır.

5 şevval 1332-14 Ağustos 1330 günlü Sicilli Nüfus Kanununun, Türk toprakları üzerinde yaşayan Türklerin medenî ahvali ile ilgilendiğinde ve bu amaçla tedvin edildiğinde kuşku yoktur. Türk Kanunu Me-deniyesinin yukarıda değinilen maddelerinde de aynı konunun düzenlenmekte olduğu açıkça görülür. Doğru bir sonuca varabilmek için her iki yasanın böyle bir düzenleme ile elde etmek istediği yaranın ne olduğunu ve bununla güttüğü amacı araştırıp ortaya koymak icabeder.

Kişinin aile, Devlet ve alelîtlak hukukî topluluk içindeki hukukî durumu o kimsenin medenî ahvalini teşkil eder. Bir kimsenin vatandaş olup olmadığını, rey hakkım veya medenî hakları haiz veya onlardan yoksun yada kısıtlı bulunup bulunmadığını, aile durumu açısından bekâr, evli, dul,

Esas Sayısı:1970/37
Karar Sayısı:1971/29

boşanmış olduğunu, nesep ve miras durumunu, isim, cinsiyet ve yaşını ve temyiz kudretini haiz olup olmadığını belli etmesi, bundan başka askerlik veya vergi mükellefiyetleri veya okula gitme yükümü gibi Devlet hayatında etkisi açık olan hususlara ait temel verileri belirlenmesi bakımından medenî halin doğru bir sicille tespitinin taşıdığı büyük önemi açıklamaya gerek yoktur. Hukuk nizamına yaptığı etkinin büyük olması dolayısıyla bütün devletler konuya önemle eğilmişler ve şahsî ahvalin resmî kayıtlara geçirilmek suretiyle tespiti zaruretini duymuşlardır. Şahsi ahvalin resmi kayıtla tespiti, kişinin hukuki topluluk içinde ayakta durabilmesini, hukuki ehliyetlerini kullanabilmesini ve haklarının güvence altına alınmasını mümkün kılmış ve Devlete de adlî, askeri ve İdarî alanlarda görevlerini yerine getirebilme imkânını vermiştir.

Tescil işinin taşıdığı bu önem sicilde aranacak şartları oluşturmak tadır. O halde ahvali şahsiye (Nüfus) sicili, büyük bir titizlik içinde ve doğrulukla düzenlenmelidir; boşlukları ve hataları taşımamalı ve herkesin kişisel halini düzenli ve tam bir güvenlik içinde tespit etmelidir ve sadelik, güvenilirlik ve alenilik içinde olmalıdır.

II- Anayasa'nın 11. maddesi şu üç temel ilkeyi açıklamaktadır. Bunlardan biricisi, temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla ve Anayasa'nın sözüne ve özüne uygun bir biçimde sınırlanabileceği kuralıdır. İkinci ilkede kanunun ne gibi sebeplerle temel hak ve özgürlükleri sınırlayabileceği belirtilmiş, üçüncü ilkede bu sebepler var olsa dahi bir hakkın ve özgürlüğün özüne dokunulamıyacağı buyruğu yer almıştır.

Öyleyse Anayasa Mahkemesi, herşeyden önce, Sicilli Nüfus Kanununun 11. maddesinde ifade edilen ve itiraza konu teşkil eden "kendi sin ve kayıt ve ismini tashih ettirmek isteyen şahsın bu bapta iddiası hüviyet cüzdanının itası tarihinden altı ay müruruna kadar mesmu olup sonra mesmu olmaz. Hüviyet cüzdanının itası esnasında kayıtlara nazaran on sekiz yaşına dahil olmamış bulunanların hakkı itirazı dahi on sekiz yaşına duhullerinden altı ay müruruna kadar devam eder" hükmü ile haklar sınırlandırılırken kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi bir sebebe dayanılıp dayanılmadığını, başka bir deyimle hakkın sınırlandırılmasını gerekli kılan hal ve sebebin var olup olmadığını veya varlığını devam ettirip ettiremediğini araştırmak durumundadır.

III- Hatalı veya yanlış şahsî ahval kaydının nüfus sicilinde yer almasının yalnız o kimseyi ilgilendireceği yolundaki düşünce tutarsız olduğu kadar Devlet ve toplum fikrine de aykırı düşer. Özellikle doğum tarihlerindeki yanlışlıkların çoğu kez kişiden çok toplumu etkilediği bir gerçektir. Örneğin yanlış doğum tarihli kişilerin seçim, askerlik ve okuma gibi mükellefiyetlerin yerine getirilmesinde yanlış sicil kayıtları yüzünden topluma verdikleri zararın kendi zararlarına oranla daha büyük olduğu iddiası Türkiyenin bulunduğu koşullar içinde yanlış sayılamaz. Kişi veya toplum açısından yarar veya zararı kesin ölçülerle ayırma olanağı bulunmadığına ve kişiyi zarara sokan yanlış şahsî ahvalin toplumu ve özellikle Devleti de zarara sokacağına göre, ahvali şahsiye sicilindeki yanlışın düzeltilmesini istemek hakkının sınırlandırılmasının kamu düzeni ve millî güvenlik gereği olduğu veya bunda kamu yararı bulunduğu iddia edilemez. Aksine Devlet bakımından yararın sicil kayıtlarının doğru olmasında bulunduğu rahatlıkla öne sürülebilir.

Diğer taraftan Sicilli Nüfus Kanunu kül halinde incelendiği takdirde kanuna hâkim olan temel görüşün (Md. 17), genel nüfus sayımına dayandırıldığı ve her on senede bir sayım yapılması ilkesinin bütün kanunu çerçevelediği görülür. Bundan çıkan anlam ise açıktır : Devlet her on senede yeni nüfus sayımı yaparak kişilere yeni nüfus cüzdanları verecektir. Bu cüzdanlarda doğumları veya diğer halleri yanlış yazılmış olanlar kanunun öngördüğü süre içinde dâva yoluna başvurmadıkları takdirde yeni nüfus sayımına kadar başka dâva açamayacaklardır. Özgürlüğün bu biçimde sınırlandırılmasını kanunun kabul edildiği tarihte haklı görmek ve bunda kamu yarar olduğunu ve hakkın özüne dokunan bir yönü de olmadığını söylemek mümkündür. Çünkü kanun on senelik

Esas Sayısı:1970/37
Karar Sayısı:1971/29

periyodik tahrir süreleri kabul etmiş ve kişilerin süresi içinde dâva haklarını kullanmamaları sonucu yanlış sicil kaydını sonuna kadar devam ettirmeyerek müteakip tahrirde düzeltme ve dâva yolunu tekrar açma imkânını tanımış olmasına göre, bu hükmün kamu düzenini bozduğu veya bunun kamuya zararlı sonuçlar getirdiği öne sürülemez. Ancak kanunun 17. maddesinde yapılması öngörülen sayım buyruğu yerine getirilmemiş olduğundan, itiraza konu olan hüküm, beklenen kamu yararını sağlamak şöyle dursun, 14 Ağustos 1330 da var olan kamu yaran fikrini bu gün ters düşmüş ve böylece kamu düzeni aleyhine dönüşmüştür.

IV- Kamuyu ilgilendiren her nüfus kaydının düzeltilmesi için Cumhuriyet savcılarının dâva açmaya yetkili olduklarını ve sonuç olarak savcının amme dâvası açmak suretiyle yanlış veya hatalı kaydın düzeltilmesi imkânının doğacağını ve zararlı halin böylece izale edileceğini düşünmek ve bu suretle itiraza konu olan hükmün kamuya yararlı olduğunu göstermeye çalışmak mümkün değildir. Cumhuriyet savcılarının görev alanı kanunlar tarafından çizilmiş olduğuna göre, yasaların görev vermediği konularda savcıların dâva açmaları da söz konusu olmaz. Kaldı ki, cumhuriyet savcılarının kamu adına dâva açma olanağı, kişi yönünden kullanılmamak suretiyle düşen haklar bakımından değilde belki ve çoğu kez onların dâva haklarını kullanmamaları nedeniyle verebilecekleri zarardan toplumu korumak için tanınmıştır.

V- Genel nüfus tahriri üzerine nüfus cüzdanı alanlarla nüfusa doğrudan doğruya tescilleri sebebiyle cüzdan verilenler arasında yaş düzeltmesi dâvaları bakımından ayrık görüşlerle itiraz konusu hükmüne tabi olup olmadığı yolunda değişik sonuçlara varmanın (Yargıtay'ca benimsenen içtihat gibi) aynı durumdaki kişiler arasında kanunla korunması gereken eşitliği bozucu bir netice meydana getireceğinde kuşku yoktur. Bu sonucu Anayasa'nın 12. maddesindeki ilke ile bağdaştırmak olanaksızdır.

Yukarıdan beri açıklanan düşünce ve nedenlerle itiraza konu 11. madde hükmünün Anayasa'nın 11. ve 12. maddelerine aykırı düştüğü ve iptali gerektiği kanısı ile dâvayı reddeden çokluk görüşüne karşıyız.

Üye
Nuri Ülgenalp

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Ahmet H.Boyacıoğlu